

ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΕ ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Βάρβογλη Λ^{*}, Ιακώβου Κ^{**}, Σοφιανού Κ^{**}.

**Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας και*

Εξωτερική συνεργάτις, Διεύθυνση Ενδογενών Μεταβολικών Νοσημάτων

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

Νοσοκομείο Αγία Σοφία

*** Διεύθυνση Ενδογενών Μεταβολικών Νοσημάτων*

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

Νοσοκομείο Αγία Σοφία

Το συμπόσιο αυτό στόχο έχει να παρουσιάσει δεδομένα σχετικά με τις εγκεφαλικές λειτουργίες και τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών, καθώς και τη συνεργασία ψυχολόγων και παιδιατρών στη διάγνωση και αποκατάσταση των σχετικών δυσκολιών.

Αρχικά παρουσιάζονται τα πιο πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα της νευροεπιστήμης σχετικά με τον εγκέφαλο και την απόκτηση γλωσσικών ικανοτήτων σε βρέφη που μαθαίνουν μία ή δύο γλώσσες, σε βρέφη με αναπτυξιακές διαταραχές και σε βρέφη ομάδων υψηλού κινδύνου για εμφάνιση μαθησιακών διαταραχών στη σχολική ηλικία. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα ερευνητικά δεδομένα από αξιολόγηση νοητικών και γλωσσικών ικανοτήτων που έγινε σε παιδιά νηπιακής ηλικίας με συγγενή υποθυρεοειδισμό. Ακόμα, γίνεται εκτενής αναφορά στην Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ), η οποία είναι μια εξελικτική διαταραχή του λόγου που εμφανίζεται απουσία συγκεκριμένων νευρολογικών, αισθητικο-κινητικών, μη λεκτικών γνωσιακών ή κοινωνικο-συναισθηματικών ελλειμμάτων και η οποία αποτελεί όχι παζλ όχι μόνο για τη διάγνωση αλλά και για την αποκατάσταση. Παρουσιάζονται ερευνητικά δεδομένα σχετικά με τη λεκτική ικανότητα 12 παιδιών με ΕΓΔ και η απόδοσή τους συγκρίνεται με αυτή 12 συνομήλικων τους παιδιών χωρίς ΕΓΔ και 12 παιδιών ίδιας ηλικίας με σύνδρομο Άσπεργκερ και 12 παιδιών με PKU (ενδογενές μεταβολικό νόσημα). Τα αποτελέσματα των γλωσσικών ικανοτήτων της κάθε ομάδας παιδιών, καθώς και οι γενικότερες ιδιαιτερότητές τους (πχ στον γνωσιακό ή στον κοινωνικό τομέα) σχολιάζονται σε σχέση με την ανάπτυξη του εγκεφάλου. Τέλος, συζητείται ο ρόλος του παιδίατρου στη διάγνωση και παρακολούθηση των αναπτυξιακών διαταραχών της παιδικής ηλικίας.

S26A

ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΗ ΣΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ: ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ

Βάρβογλη Λ.

Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας

Εξωτερική Συνεργάτης, Διεύθυνση Ενδογενών Μεταβολικών Νοσημάτων Ινστιτούτο

Υγείας του Παιδιού, Νοσοκομείο Αγία Σοφία

Στην παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση παρουσιάζονται τα πιο πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα της νευροεπιστήμης σχετικά με τον εγκέφαλο και την απόκτηση γλωσσικών ικανοτήτων σε βρέφη που μαθαίνουν μία ή δύο γλώσσες, σε βρέφη με αναπτυξιακές διαταραχές και σε βρέφη ομάδων υψηλού κινδύνου για εμφάνιση μαθησιακών διαταραχών στη σχολική ηλικία.

Τα βρέφη έχουν διαφορετικό τρόπο να ‘ακούνε’ τον κόσμο γύρω τους, αφού συλλαμβάνουν όλες τις συχνότητες ταυτόχρονα, ενώ δεν επεξεργάζονται τους ήχους ως υποενότητες, όπως κάνουν τα μεγαλύτερα παιδιά και οι ενήλικες. Αυτό εξηγεί το γιατί μπορούν να αντιδράσουν σε απροσδόκητους ήχους και γιατί δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν όταν στο βάθος υπάρχουν άλλοι θόρυβοι. Τα στοιχεία ερευνών από τα πανεπιστήμια Temple, Delaware και Evansville δείχνουν ότι το λεξιλόγιο των βρεφών δημιουργείται από πρώτες λέξεις που προέρχονται από πράγματα που ενδιαφέρουν το βρέφος, ενώ η γλωσσική κατάκτηση φαίνεται ότι ξεκινά πολύ νωρίς, γύρω στην ηλικία των 10 μηνών, μέσω της αντιληπτικής αμεσότητας. Βρέφη που μεγαλώνουν ως δίγλωσσα, φαίνεται ότι μαθαίνουν νέες λέξεις με διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τα βρέφη που μαθαίνουν μόνο τη μητρική τους γλώσσα. Μελέτες των νευρώνων του εγκεφάλου δείχνουν ότι η περιοχή του Broca ενεργοποιείται σταδιακά κατά τον πρώτο χρόνο της ζωής του βρέφους, διεργασία απαραίτητη για την κατάκτηση της ομιλίας. Η εξάσκηση δημιουργεί νευρωνικά κυκλώματα στα οποία βασίζεται η ομιλία. Περνώντας στις αναπτυξιακές διαταραχές, η μελέτη της ανάπτυξης της ομιλίας οδήγησε στην εύρεση σύνδεσης του αυτισμού με γενετικούς παράγοντες (γονίδιο CNTNAP2), ενώ νέες έρευνες δείχνουν ότι 50% των παιδιών με αυτισμό μπορούν να διαγνωσθούν έγκυρα γύρω στην ηλικία του ενός έτους.

Τα ευρήματα της νευροεπιστήμης σχολιάζονται σε σχέση με το πώς μπορούν πρακτικά να βοηθήσουν στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας και την εκπαίδευση του βρέφους. Επίσης, σχολιάζεται ο ρόλος του ψυχολόγου στην αξιολόγηση και παρέμβαση σε θέματα γλωσσικής ανάπτυξης σε κανονικά παιδιά ή παιδιά με διαταραχές.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΑΤΡΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Σοφιανού, Κ.

Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού, Νοσοκομείο Αγία Σοφία

Η ομαλή ψυχοκινητική ανάπτυξη ενός παιδιού παίζει σημαντικό ρόλο στην απρόσκοπτη εξέλιξή του προς την ωρίμανση, την ενηλικίωση και την ένταξή του στο κοινωνικό περιβάλλον. Οι βασικοί τομείς ανάπτυξης ενός παιδιού είναι: η αδρή κινητικότητα, η όραση και οι λεπτοί χειρισμοί, η ακοή και ο λόγος, οι προσωπικές δεξιότητες και η κοινωνικότητα και τέλος οι γνωσιακές δεξιότητες, τομείς οι οποίοι έχουν ελλείμματα στις αναπτυξιακές διαταραχές. Καθώς οι επισκέψεις στον παιδίατρο γίνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα (πχ για εμβολιασμό ρουτίνας), αυτός βρίσκεται στην 'πρώτη γραμμή' για να ανιχνεύσει προβλήματα και πιθανές αναπτυξιακές διαταραχές.

Ο παιδίατρος μπορεί να εξετάσει τους τομείς ανάπτυξης του παιδιού με πολλούς τρόπους: 1. Ιστορικό ενός παιδιού-προγεννητική περίοδος, οικογενειακό ιστορικό, ηλικίες κατάκτησης διαφόρων δεξιοτήτων, κοινωνικό περιβάλλον, σχολικό περιβάλλον, συμπεριφορά. 2. Κλινική εξέταση όλων των συστημάτων και ιδιαίτερα του νευρικού. Αποκλεισμός γενετικών παθήσεων. 3. Αναπτυξιακή εξέταση. Ο παιδίατρος καθοδηγούμενος από την ηλικία του παιδιού μπορεί να αξιολογήσει τις δεξιότητες που έχει κατακτήσει το παιδί σε καθέναν από τους παραπάνω τομείς ανάπτυξης. Επιπλέον, μπορεί να χρησιμοποιήσει εξειδικευμένα τεστ π.χ δοκιμασίες Griffiths, Bayley, Denver, που δίνουν συνήθως μια πιο λεπτομερή εικόνα και σύγκριση με τις ικανότητες των συνομηλίκων.

Στις περισσότερες περιπτώσεις που θα διαπιστωθεί μια αναπτυξιακή διαταραχή ο παιδίατρος παίζει κεντρικό ρόλο αρχικώς στο να αναγνωρίσει τις ανάγκες του παιδιού αλλά και αργότερα στο να συντονίσει τους ειδικούς που θα παρέμβουν θεραπευτικά. Η πρώιμη διάγνωση μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του παιδιού χωρίς να χαθεί πολύτιμος χρόνος. Ο παιδίατρος παραπέμπει σε άλλους ειδικούς για λεπτομερέστερη εξέταση και υποστήριξη της κατάκτησης των δεξιοτήτων που δεν έχουν αναπτυχθεί κανονικά.

S26C

**ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΝΗΠΙΑΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΕ
ΣΥΓΓΕΝΗ ΥΠΟΘΥΡΕΟΕΙΔΙΣΜΟ**

Ιακώβου, Κ.

*Διεύθυνση Ενδογενών Μεταβολικών Νοσημάτων, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού
Νοσοκομείο Αγία Σοφία*

Η διεθνής βιβλιογραφία αναφέρει ότι σε παιδιά νηπιακής ηλικίας με συγγενή υποθυρεοειδισμό παρουσιάζουν κατά την εφηβεία προβλήματα μνήμης, συγκέντρωσης και χωροοπτικής αντίληψης. Στην 3^η τάξη του δημοτικού παρουσιάζουν ελαφρός αυξημένο κίνδυνο για μαθησιακές δυσκολίες, οι οποίες μειώνονται στην 6^η τάξη. Σε γλωσσικό επίπεδο, οι διαταραχές αφορούν μια καθυστέρηση κτήσης του λόγου. Η βαρύτητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά συσχετίζεται με την βαρύτητα της νόσου.

Η παρουσίαση θα χωριστεί σε δύο ενότητες, σε μια πρώτη φάση θα γίνει μια σύντομη αναφορά στο συγγενή υποθυρεοειδισμό για να εισάγουν το κοινό στην φύση των προβλημάτων και τρόπους αντιμετώπισης της νόσου. Επίσης θα αναφερθούμε στο ρόλο του ψυχολόγου στο οικείο τμήμα και την συνεισφορά του στην ανίχνευση των διαταραχών. Θα παρουσιαστούν οι μέθοδοι αξιολόγησης των διαταραχών που χρησιμοποιούνται στο τμήμα ενδογενών μεταβολικών νοσημάτων του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού (ΙΥΠ).

Το κεντρικό θέμα της συζήτησης είναι η παρουσίαση ερευνητικών αποτελεσμάτων που αφορούν τις διαταραχές λόγου σε παιδιά με συγγενή υποθυρεοειδισμό. Στην συγκεκριμένη μελέτη, για την αξιολόγηση των λεκτικών ικανοτήτων των παιδιών χρησιμοποιήθηκε το Ανομιλό 4 το οποίο αποτελεί την ελληνική έκδοση του γαλλικού τεστ ERTL 4 (Epreuves de Reperage des Troubles du Langage). Το Ανομιλό 4 χρησιμοποιείται ως τεστ ανίχνευσης διαταραχών ομιλίας και λόγου για παιδιά 4 χρονών.

Σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία 7% των παιδιών ηλικίας 5 χρονών παρουσιάζουν προβλήματα λόγου. Στην μελέτη μας συμμετείχαν 300 παιδιά από τα οποία παραπέμφθηκαν σε λογοπαιδικό 33, που αναλογούν στο 11% του δείγματος.

S26D

ΕΙΔΙΚΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Βάρβογλη, Λ.

Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας

Εξωτερική Συνεργάτης, Διεύθυνση Ενδογενών Μεταβολικών Νοσημάτων

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Νοσοκομείο Αγία Σοφία

Η Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ) είναι μια εξελικτική διαταραχή του λόγου που εμφανίζεται απουσία συγκεκριμένων νευρολογικών, αισθητικο-κινητικών, μη λεκτικών γνωσιακών ή κοινωνικο-συναισθηματικών ελλειμμάτων. Τα παιδιά με ΕΓΔ υστερούν σε σχέση με τους συνομήλικους στην παραγωγή και κατανόηση της γλώσσας, κάτι το οποίο συμβάλλει σε μαθησιακές δυσκολίες. Ένα από τα χαρακτηριστικά της ΕΓΔ είναι η καθυστέρηση ή έλλειμμα στη χρήση φωνημάτων (πχ το, να) και άλλων γραμματικών στοιχείων (πχ πληθυντικός, χρήση γενών) σε σχέση με τους συνομήλικους. Μία ερευνητική υπόθεση είναι ότι η ιδιόμορφη αυτή γραμματική έγκειται σε καθυστέρηση ή δυσκολία στην απόκτηση ενός συγκεκριμένου γλωσσικού μηχανισμού. Μια δεύτερη υπόθεση είναι ότι τα παιδιά αυτά έχουν ελλειμματική επεξεργασία σύντομων ή γοργά εναλλασσόμενων ακουστικών πληροφοριών. Η τρίτη υπόθεση είναι ότι τα παιδιά αυτά έχουν ελλειμματική βραχύχρονη μνήμη για λεκτικούς ήχους.

Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκε η λεκτική ικανότητα 12 παιδιών με ΕΓΔ, η οποία μετρήθηκε με τις υποδοκίμασιες από το WISC Λεξιλόγιο και Κατανόηση, με το τεστ δεκτικού λεξιλογίου Peabody, με επανάληψη ψευδολέξεων και Μνήμη Αριθμών από το WISC, καθώς και επανάληψη προτάσεων. Επίσης, στην παρούσα έρευνα περιγράφονται τα επιμέρους χαρακτηριστικά της ικανότητας των παιδιών αυτών να κάνουν συζήτηση και η απόδοσή τους συγκρίνεται με αυτή 12 συνομήλικων τους παιδιών χωρίς ΕΓΔ και 12 παιδιών ίδιας ηλικίας με σύνδρομο Άσπεργκερ και 12 παιδιών με PKU (ενδογενές μεταβολικό νόσημα). Τα αποτελέσματα σχολιάζονται σε σχέση με την ανάπτυξη του εγκεφάλου.

